

ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Οί προκαταλήψεις • Οί μύθοι • Η αλήθεια

ΤΟ ΘΕΜΑ τής λεγόμενης «εκκλησιαστικής περιουσίας» απέτέλεσε για πολλές δεκαετίες άφορμή να απασχοληθεί επί μακρόν η Κοινή Γνώμη, να γίνουν έντονες συζητήσεις μεταξύ εκπροσώπων Έκκλησίας και Πολιτείας, να ψηφισθούν νόμοι, να εξαφθεί ή φαντασία τών πολλών για δήθεν «αμύθητης αξίας» εκτάσεις Μονών και εύκαιρος-άκαιρος να ψέγεται ή Έκκλησία πότε για «κατασπατάληση» και πότε για μη αξιοποίηση τής περιουσίας τής.

1 Ταιριάζει στην Έκκλησία να έχει περιουσία; Από τήν ίδρυσή τής ή Έκκλησία οργανώθηκε σέ ένα σύνολο φυσικών προσώπων, τά όποια κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα είχαν τό ότι ήταν βαπτισμένοι στό όνομα του Πατρός και του Υιού και του Άγίου Πνεύματος και πίστευαν στόν Χριστό. Ός τέτοιο σύνολο, ήταν ικανή να αποκτήσει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Νά οργανώσει τό φιλανθρωπικό τής έργο. Νά μεριμνά για τούς έχοντες ποικίλες πνευματικές αλλά και υλικές ανάγκες. Νά ανεγείρει ναούς για τήν τέλεση τής θείας λατρείας, κτίρια για τή στέγαση τών φιλανθρωπικών δραστηριοτή-

των τής, μέ μιά λέξη να αποκτά περιουσία. Άλλοτε από δωρεές τών μελών τής, άλλοτε από αγορές. Έτσι σιγά σιγά ή Έκκλησία (ναοί, μονές, επισκοπές, και μητροπόλεις, πανάγια προσκυνήματα κ.λπ.) απέκτησε τήν λεγόμενη «εκκλησιαστική περιουσία».

2 Νομική προστασία τής εκκλησιαστικής περιουσίας. Η κινητή και ή ακίνητη περιουσία τής Έκκλησίας ανέκαθεν απελάμβανε ένα καθεστώς πού είχε τό στοιχείο του αναπαλλοτρίωτου. Οί Άποστολικές Διαταγές (Β' 24), οί Άποστολικοί κανόνες (ΛΗ', ΟΗ'), πολλοί κανόνες ιερών Συνόδων (ΙΕ' Άγκύρας, ΚΔ', ΚΕ' Άντιοχείας, ΚΣΤ', ΛΓ' Καρθαγένης, ΚΔ' Χαλκηδόνας, ΜΘ' Τρούλλου, Ι' Πρωτοδευτέρας κ.ά.) θεμελιώνουν τό αναπαλλοτρίωτο τής εκκλησιαστικής περιουσίας «είς τό διηνεκές», διότι τήν χαρακτηρίζουν πράγμα ιερό πού ανήκει στόν Θεό. Καθόλη τή διάρκεια τής ένδοξης Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ήδη από τούς χρόνους του Ιουστινιανού (6ος αιώνας), απαγορευόταν ή εκποίηση ακινήτων τής Έκκλησίας, ιδίως τών εύσγων ιδρυμάτων και τών μονών τής, καθώς και κάθε πράξη πού θα

Η Έκκλησία μιλάει στά παιδιά τής
μέ τή γλώσσα τής Ευθύνης,
τής Άλήθειας και τής Άγάπης.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ
1999

23

είχεν ως αποτέλεσμα να μειωθεί ή αξία της ιδιοκτησίας αυτής, εκτός αν γινόταν για προφανές όφελός της, ή από αδήριτη ανάγκη. Τά άνήκοντα στην Έκκλησία κινητά και ακίνητα χαρακτηρίζονταν «πράγματα άφιερωθέντα τῷ Θεῷ», ἄρα «ἀναπόσπαστα», «ἀναφαίρετα», «ἀμείωτα». Ἀρχή πού, εκτός σπανίων ἐξαιρέσεων, ἔγινε σεβαστή καί στή διάρκεια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας.

3 Μετά τήν ἀπελευθέρωση καί τή δημιουργία τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους (1828), ἐνώ διατηρεῖται στή συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστη στό ἱερό καί ἀναπαλλοτρίωτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, μέ διάφορα νομοθετήματα ἐπιβάλλεται κατά καιρούς ἡ ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση τμημάτων τῆς:

α. Ἡ Ἀντιβασιλεία τοῦ Ὀθωνος (ἀλλοεθνῆς καί προτεσταντική), πιστεύοντας ὅτι ἡ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ θησαυρό πού κληροδοτήθηκε ἀπό τοὺς προγόνους στό ἑλληνικό Ἔθνος καί λησμονώντας (;) τήν ἀνεκτίμηση προσφορά τῶν ὀρθόδοξων Μοναστηριῶν στοὺς παλαιότερους καί τοὺς ἀκόμα νωπούς τότε ἀγῶνες τῆς ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας, μέ τά βασιλικά διατάγματα τοῦ 1833 καί 1834 ἀπεφάσισε τή διάλυση 416 Μοναστηριῶν καί τή διάθεση τῆς κινητῆς καί ἀκίνητης περιουσίας τους, μέ τό πρόσχημα νά συσταθεῖ τό «Ἐκκλησιαστικό Ταμεῖο». Ἦταν ὅμως τόσο κακή ἡ σύσταση καί ὀργάνωση τοῦ Ταμεῖου αὐτοῦ, ὥστε τό μόνο πού συνέβη ἦταν ἡ διαρπαγή τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καί ἡ πώληση —ἐκ μέρους ἐπιτηδείων— ἱερῶν σκευῶν καί κειμηλίων στά παζάρια... Τό 1836 ἡ ἀπαλλοτριωτική διάθεση τῆς Ἀντιβασιλείας ἐπεκτάθηκε καί στήν περιουσία τῶν Μοναστηριῶν πού διατηρήθηκαν σέ λειτουργία, «χάριν θεαρέστων ἔργων καί πρὸς οἰκοδομὴν ἱερῶν καί ἀγαθοεργῶν καταστημάτων». Ἔτσι ἀπαλλοτριώθηκαν ἀναγκαστικά καί ἄλλες μοναστηριακές ἐκτάσεις, ἐνώ σέ ὅσες ἀπέμειναν ἐπιβλήθηκε βαρύτερη ἐμμεση φορολογία.

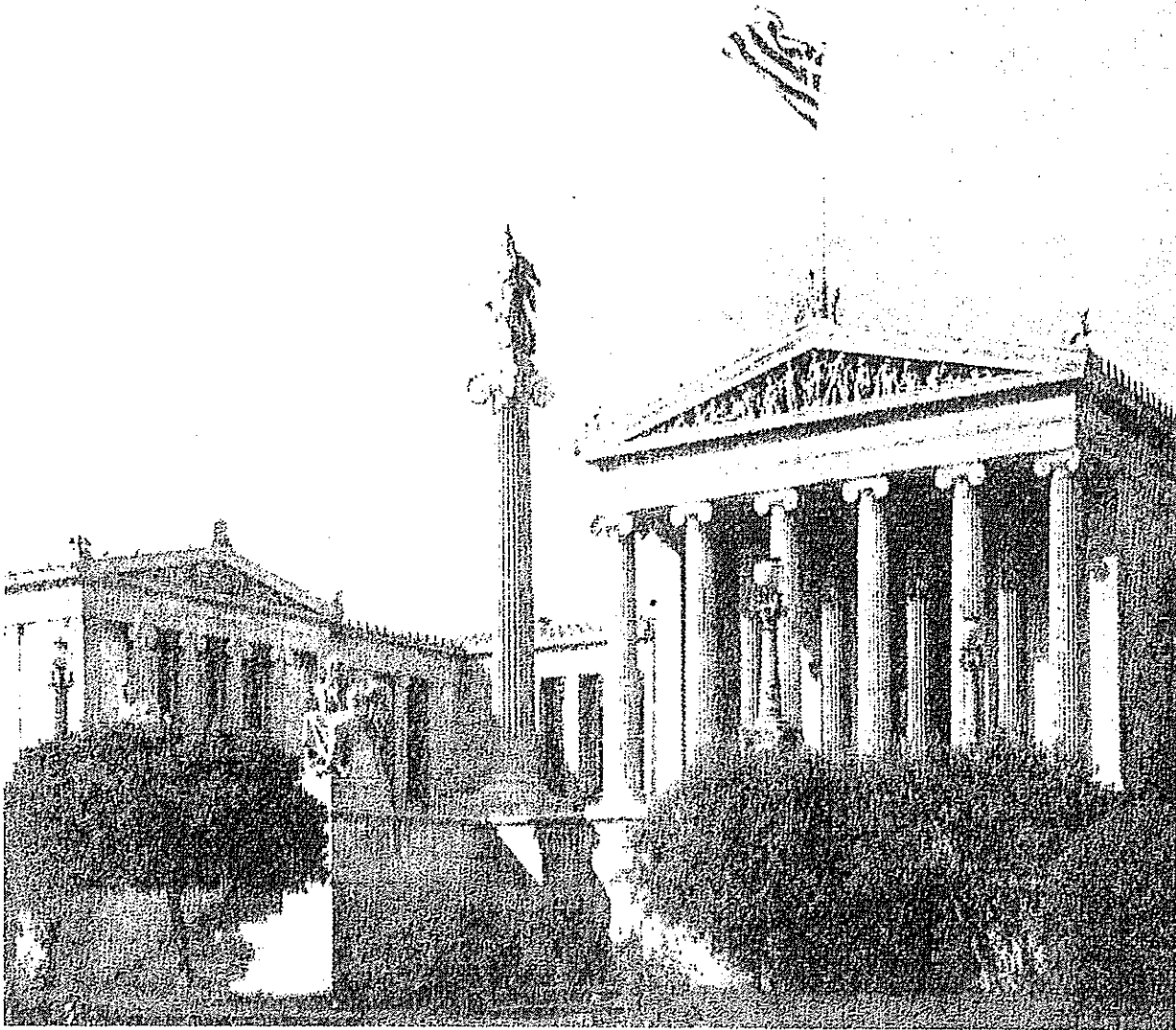
β. Στή διάρκεια τῆς β' καί γ' δεκαετίας τοῦ 20οῦ αἰῶνος, μετά τοὺς βαλκανικοὺς καί τόν α' παγκόσμιον πόλεμον, κυρίως δέ ἔπειτα ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή (1922), τό ἑλληνικό Κράτος ἐπέτεινε τήν ἀ-

παλλοτριωτική του ἐπιβολή σέ βάρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Μέ τοὺς νόμους 1072/1917 καί 2050/1920 («ἀγροτικός νόμος») καί ἄλλους μεταγενέστερους, ἀπαλλοτριώθηκαν ἀναγκαστικά πολλές μοναστηριακές ἐκτάσεις γιά τήν ἀποκατάσταση προσφύγων καί ἀκτημόνων καί γιά λόγους «προφανοῦς ἀνάγκης καί δημοσίας ἀσφαλείας». Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι στήν περίοδο 1917 μέχρι 1930 ἀπαλλοτριώθηκαν ἐκκλησιαστικές ἐκτάσεις ἀξίας ἄνω τοῦ 1.000.000.000 προπολεμικῶν δραχμῶν, καί τό Κράτος κατέβαλε στό Γενικό Ἐκκλησιαστικό Ταμεῖο μόνο 40.000.000 δρχ. Τά ὑπόλοιπα 960.000.000 ὀφείλονται ἀκόμα! Τά περισσότερα Μοναστήρια καταδικάστηκαν μέ τόν τρόπο αὐτό σέ μαρασμό καί λειψανδρία!

γ. Μέ τόν κωδ. νόμον 4684/1931 «περὶ Ὀργανισμοῦ Διοικήσεως Ἐκκλησιαστικῆς καί Μοναστηριακῆς περιουσίας», ἀποφασίστηκε ἀπό τήν Πολιτεία ἡ ρευστοποίηση τῆς ἀκίνητης περιουσίας τῶν Μονῶν, παρὰ τίς ἐπιφυλάξεις τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτι εἰσπράχθηκε ἀπό τή ρευστοποίηση, σχεδόν στό σύνολό του, ἐξανεμίσθηκε, ὅταν ἡ ἐθνική μας οἰκονομία καταποντίστηκε ἐξαιτίας τοῦ β' παγκόσμιου πολέμου καί τῆς ξενικῆς κατοχῆς (1940-44).

δ. Μέ τήν ἀπό 18.9.1952 «Σύμβαση περὶ ἔξαγορᾶς ὑπὸ τοῦ Δημοσίου κτημάτων τῆς ... Ἐκκλησίας... πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν καί ἀκτημόνων γεωργικῶν κτηνοτρόφων», ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑποχρεώθηκε νά παραχωρήσει στό Κράτος τά 4/5 (80%) τῆς καλλιεργούμενης ἢ καλλιεργήσιμης ἀγροτικῆς περιουσίας τῆς, μέ ἀντάλλαγμα νά λάβει κάποια ἀστικά ἀκίνητα καί 45.000.000 δρχ. νέας (τότε) ἐκδόσεως. Στή Σύμβαση τοῦ 1952 περιέχεται ἡ διακήρυξη τοῦ Κράτους, ὅτι ἡ ἀπαλλοτρίωση αὐτῆ εἶναι ἡ τελευταία καί δέν πρόκειται νά ὑπάρξει νεότερη στό μέλλον, ἐνώ ὑπάρχει καί ἡ δέσμευση ὅτι ἡ Πολιτεία θά παρέχει κάθε ἀναγκαῖα ὑποστήριξη (ὕλική καί τεχνική), ὥστε ἡ Ἐκκλησία νά μπορέσει νά ἀξιοποιήσει τήν ἐναπομείνασα περιουσία τῆς.

4 Ἀλλά, μέ σειρά διοικητικῶν μέτρων, τό ἑλληνικό Κράτος δέν ἐπέτρεψε στήν Ἐκκλησία νά ἀξιοποιήσει τήν περιουσία τῆς,

Όχι μόνον ή 'Ακαδημία 'Αθηνών, αλλά και πολλά άλλα δημόσια και κοινωφελή 'Ιδρύματα, κτίσθηκαν σέ οίκοπεδικές έκτάσεις πού δώρισε ή 'Εκκλησίας μας.

ώστε νά αναπτύξει ανάλογα τό πνευματικό και φιλανθρωπικό της έργο: Άλλοτε άμφισβητώντας τήν κυριότητα, άλλοτε χαρακτηρίζοντας ώς δασικές ή διακατεχόμενες τίς μοναστηριακές έκτάσεις, στήν ούσία οί κρατικές 'Υπηρεσίες έμπόδισαν και έμποδίζουν τήν 'Εκκλησία νά αξιοποιήσει τήν περιουσία της, μέ αποτέλεσμα ό έλληνικός λαός νά στερείται τής δυνατότητος νά δεχθεί τήν εύεργετική στοργή τής πνευματικής Μητέρας του, ή όποία, παρά ταύτα, λειτουργεί περισσότερο από 400 πάσης φύσεως φιλαν-

θρωπικά 'Ιδρύματα! Άπό τήν άλλη μεριά καλλιεργείται συστηματικά ή έντύπωση, ότι ή 'Εκκλησία έχει στήν κατοχή της άμύθητη περιουσία, τήν όποία δήθεν δέν αξιοποιεί γιά τό καλό του λαού!

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ;

Όταν τό 1987 ψηφίστηκε από τή Βουλή ό νόμος 1700/87 (νόμος Τρίτης), πού άποτελεί μία ακόμη προσπάθεια γιά τήν όριστική άποψίλωση τής έκκλησιαστικής περιουσίας, δόθηκε ή άφορμή νά δημοσιευθούν σημαντι-

κά κείμενα. Μεταξύ αυτών και ένα υπό τόν τίτλο «Ίδιοκτησιακό καθεστώς και αξιοποίηση της αγροτικής γης στην Ελλάδα» (περιοδικό «Έκκλησία», 1-15.4.1987, σσ. 254-55). Μέ αναμφισβήτητα στοιχεία, στηριγμένα σε μελέτη των Θ. Τσούμα και Δ. Τασιούλα, που εκδόθηκε από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (τό 1986), αποδεικνύεται ότι στο σύνολο της αγροτικής γης της Ελλάδος ανήκουν:

στό Δημόσιο	43.598.000	στρέμμ.
στην Τοπ. Αυτόδιοίκηση	15.553.200	»
στην Έκκλησία	1.292.300	»
στούς Συνεταιρισμούς	1.098.400	»

Από αυτά τά 1.292.300 στρέμματα ιδιοκτησίας της Έκκλησίας, τά 367.000 είναι δασικές εκτάσεις, τά 735.300 βοσκότοποι και μόνο τά 189.900 γεωργική (καλλιεργήσιμη) γη. Δηλαδή, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις της αντιστοιχούν μόλις στό 0,48% του συνόλου της γεωργικής γης της χώρας μας!

Καί νά ληφθεί υπόψη ότι κατά τή δεκαετία 1974-83 «έγκαταλείπονται κάθε χρόνο από τούς αγρότες και κτηνοτρόφους κατά μέσο όρο 162.400 στρέμ. αγροτικής γης» άκαλλιέργητα και άνεκμετάλλευτα. Τό 1983 υπολογίστηκαν σε 4.380.000 στρέμματα οι έγκαταλειμμένες εκτάσεις αγροτικής γης (σχεδόν 3,5 φορές μεγαλύτερες από τό σύνολο της γης που ανήκει στην Έκκλησία, ενώ σήμερα θά είναι άσφαλώς μεγαλύτερο τό ποσοστό).

Παρά ταύτα, στά μάτια κάποιων και ή έναπομείνασα περιουσία φαντάζει μεγάλη. Δέν λαμβάνεται, όμως, υπόψη ότι αυτή δέν ανήκει στην Κεντρική Διοίκηση (Ίερά Σύνοδο), αλλά σε περισσότερα από 10.000 εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα (Μητροπόλεις, Ναούς, Μονές, Προσκυνήματα, Ίδρύματα, Κληροδοτήματα κ.λπ.), τό καθένα από τά όποια άγωνίζεται —μέσα από τόν κυκεώνα των νομικών και διοικητικών δεσμεύσεων— νά διαφυλάξει τήν κυριότητα και νά αξιοποιήσει τά όσα του ανήκουν περιουσιακά στοιχεία, για τό καλό του πληρώματος της Έκκλησίας.

Δηλαδή κάθε Μονή και κάθε Ίερός Ναός, που είναι ν.π.δ.δ., μεριμνούν για τή συνήθως

μικρή περιουσία που έχουν, φροντίζοντας για τήν έντιμη διαχείρισή της και τηρώντας τίς αυστηρές διατάξεις που ισχύουν για τά νομικά πρόσωπα. Η διαχείριση αυτή υπόκειται σε τακτικό έλεγχο τόσο από τήν Έκκλησία, όσο και από τά άρμόδια όργανα της Πολιτείας.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής προσφοράς, όχι και τό μοναδικό, άποτελεί ή Ίερά Μονή Άσωμάτων Πετράκη (Άθήνα). Έχοντας στην κατοχή της σημαντική περιουσία που τήν απέκτησε κατά τόν 17ο και 18ο αιώνα με άγορές των ήγουμένων της (σώζονται στό άρχείο της τά σχετικά έγγραφα), αναδείχθηκε ό μεγαλύτερος κοινωνικός εύεργέτης των Άθηνών. Σε δωρηθέντα ακίνητά της έχουν άνεγερθεί: ή Ριζάρειος Σχολή, ή Άκαδημία Άθηνών, τό Αίγινητείο Νοσοκομείο, τό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, τό Σκοπευτήριο, τό Πτωχοκομείο, ή Μαράσειος Άκαδημία, τό Θεραπευτήριο «Εύαγγελισμός», τό Άρεταίειο Νοσοκομείο, ή Άγγλική Άρχαιολογική Σχολή, οι Άστυνομικές Σχολές στην όδό Μεσογείων, τό Νοσοκομείο Παιδών, τό Νοσοκομείο Συγγοϋ, τό Λαϊκό Νοσοκομείο, ή «Σωτηρία», τό Άσκληπιείο Βούλας, ή Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, τό Όρφανοτροφείο Βουλιαγμένης, τό ΠΙΚΠΑ Βούλας και πολλά άλλα.

Τό δε Δημόσιο έχει γίνει πολλές φορές αποδέκτης εκτάσεων μεγάλης άξιας, τίς όποιες παρεχώρησε ή Έκκλησία, προκειμένου νά λειτουργήσουν κατασκηνώσεις, νά άνεγερθούν σχολεία, ίδρύματα, γυμναστήρια, στρατόπεδα, ή νά δημιουργηθούν κοινόχρηστοι χώροι για τήν άναισχυή του λαού.

Αυτή, έν συντομία, είναι ή αλήθεια. Η Έκκλησία δικαιούται νά έχει περιουσία, όπως δέχθηκαν με πληθώρα αποφάσεων τους όχι μόνο έλληνικά Δικαστήρια, αλλά και ή Εύρωπαϊκή Έπιτροπή Δικαιωμάτων του Άνθρώπου του Συμβουλίου της Εύρώπης, στην όποια προσέφυγαν όρθόδοξες Μονές κατά του νόμου 1700/87. Καί είναι σε θέση νά τήν αξιοποιήσει έπωφελώς για τόν έλληνικό λαό, άρκεί νά αφαιρεθούν τά νομικά και διοικητικά δεσμά που της έχουν κατά καιρούς έπιβληθεί.

«ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ». Έκδοση του Γραφείου Ίεπου της Ίερας Συνόδου (Παρίου 1 - 11521 Άθήνα, τηλέφωνο 7230791) δωρεάν, του περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ». Διανέμεται δωρεάν με τή φροντίδα των Ίερών Μητροπόλεων Ύψους Άποστολικής Διοκονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.